

6. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах: навч.-метод. посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с.

7. Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії: зб. тез доповідей: ред. колегія В. В. Засенко, А. А. Колупаєва, Н. І. Лазаренко, З. П. Ленів. Вінниця : «Планер», 2016. 416 с.

8. Таранченко О. М. Генезис національної системи освіти осіб з порушеннями слуху : дис.... докт. пед. наук. Київ, 2013. 528 с.

9. Федоренко О. Ф. Педагогічний супровід молодших школярів зі зниженим слухом в умовах інклюзивного навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2015. 20 с

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Хом'як О. А.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри початкової та дошкільної освіти

Оніщук І. В.

магістрантка I курсу, спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет

імені академіка Степана Дем'янчука»

м. Рівне, Україна

Останніми роками все більше уваги приділяється питанням рівного доступу до якісної освіти, поліпшення умов навчання дітей, зокрема дошкільного віку, з особливими освітніми потребами (ООП), підтримці інклюзивної освіти, яка вважається основною освітньою інновацією XXI століття. У зв'язку з цим, важливістю набуває перехід від усвідомлення необхідності завдань гуманізації виховання в інклюзивному освітньому просторі до практичного освоєння цінностей розвитку особистості. Відтак, актуалізується проблема педагогічної толерантності.

Сучасний стан розвитку людини і суспільства вимагає від особистості високого рівня її загальної культури, моральних якостей і порозуміння між людьми, яке набуває значимості в загальному глобальному процесі інтеграції й асиміляції культур. У цих умовах встановлення меж світоглядної вседозволеності стає імперативом, а формування толерантності – пріоритетним завданням педагогіки.

Право дітей з відхиленнями в розвитку навчатися в закладах освіти за місцем проживання разом з однолітками закріплено в ряді міжнародних документів ООН: Загальній декларації прав людини, Конвенції про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти, Конвенції про права дитини, Всесвітній декларації про освіту для всіх, Саламанській декларації, Дакарських рамок дій, Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, Інчхонській декларації та ін. Зокрема, «Інчхонська декларація. Освіта – 2030: забезпечення загальної інклюзивної і справедливої якісної освіти на навчання упродовж усього життя», прийнята у 2015 році на Всесвітньому форумі з питань освіти, який відбувся за підтримки ЮНЕСКО, закликає держави усіляко сприяти впровадженню інклюзивної освіти і забезпечити кожній людині можливість здобувати її упродовж життя.

Провідне місце толерантності в системі ціннісно-цільових пріоритетів освіти актуалізували в наукових працях О. Асмолов, І. Бех, Б. Гершунський, О. Грива, І. Пчелінцева, В. Шалін. Різні аспекти формування толерантної особистості школярів і

студентів у закладах освіти розглянуті дисертаційних дослідженнях О. Карякіної, Л. Колобової, М. Перепеліциної, Т. Поштарєвої, Ю. Тодорцевої. Проблеми формування міжособистісних і толерантних взаємин знайшли відображення в наукових працях Б. Ананьєва, Т. Веретенко, А. Лазурського, А. Мудрика, В. Мясичева, С. Рубінштейна, В. Свідерського, В. Соловійова, Л. Філяніної та ін.

Теоретико-методичні основи підготовки педагогів дошкільної освіти для забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей з особливостями психофізичного розвитку розкрито в дослідженнях В. Бондаря, В. Засенка, А. Колупаєвої, О. Мартинчук, Н. Назарової, В. Синьова, Н. Шматко та ін.

Проаналізувавши різні підходи до визначення поняття «толерантність», ми з'ясували, що єдиного підходу в науковців до визначення поняття «педагогічна толерантність» не існує.

П. Нікольсон розглядає толерантність як духовне взаємопроникнення людей, що означає співпереживання труднощам і радощам життя Іншого, емоційну співучасть у його житті [5].

На думку Б. Гершунського, кожна людина є не тільки активним споживачем духовних та матеріальних цінностей, але і своєю життєдіяльністю вносить посильний внесок у духовний досвід народу своєї країни і всієї цивілізації у цілому [2, с. 3].

О. Байбаков переконує, що «толерантність – це здатність суб'єкта визнавати існування іншої точки зору, різноманіття культурних відмінностей, на основі впевненості своїх позицій, що не виключає конкуренції, в рамках універсальних прав і свобод особистості, і при цьому забезпечує стійкість індивідуальності особистості людини (тобто не дозволяє поступитися власними принципами) і гармонійний розвиток особистості в соціумі» [1, с. 3].

Толерантність входить до ядра гуманістичного світогляду, це загальнолюдська цінність, що характерна для багатьох релігій (смиренність, терпимість) і філософських вчень (етика смиренності, концепція терпимості як активної взаємодії), а за останні роки вона значно змінила свій зміст і увійшла у вітчизняний педагогічний лексикон. Таким чином, формування педагогічної толерантності є одним з найважливіших завдань гуманізації освіти [3].

В основу педагогічної толерантності покладено уявлення про відповідальність майбутнього вихователя за вибудовування діалогічних взаємин з вихованцями як ключовими суб'єктами освітнього процесу, які володіють унікальними якостями, що забезпечує досягнення ефективності педагогічної діяльності. Педагог із розвинутою педагогічною толерантністю має високі загальні розумові здібності, відрізняється зрілістю суджень, йому притаманна емоційна стабільність. Завдяки цим рисам педагог легко адаптується до взаємодії з різними суб'єктами професійної діяльності. Важливим моментом, що визначає сутність педагогічної толерантності вчителя, є те, що вона формується й розвивається за певних соціальних умов і завдяки власним зусиллям особистості [4, с. 377].

Зауважимо, що педагогічна толерантність передбачає вирішення суперечностей та конфліктів в освіті мирним шляхом, створення соціально-педагогічних умов толерантної взаємодії, культури спілкування, оскільки толерантність є гарантією суспільної стабільності. Толерантність як універсальна загальнолюдська цінність повинна бути трансформована в цілі, які реалізуються на практиці в галузі освіти. Навчання толерантності поступово входить в освіту, воно має стати абсолютним пріоритетом [4, с. 378].

У сучасному суспільстві гостро стоїть проблема формування міжособистісної толерантності між дітьми з обмеженими можливостями здоров'я та однолітками з типовим розвитком. Світова практика інтеграції доводить, що діти, котрі в дошкільному віці опанували модель доброзичливої взаємодії і співпраці з однолітками які мають відхилення в розвитку, менш схильні демонструвати поведінку неприйняття, заперечення, расизму і в підлітковому, і в старшому віці.

Останнім часом почали з'являтися спеціальні освітні програми, методичні розробки розвиткових занять, різноманітні методичні комплекси авторських ігор, спрямованих на виховання толерантної особистості в дошкільному віці. Варто зауважити, що різні автори

рекомендують використовувати різні педагогічні засоби формування толерантності у дошкільнят. Різноманіття педагогічних засобів свідчить про те, що в даний час у вітчизняній педагогічній науці не розроблена науково обґрунтована система педагогічних засобів формування толерантності у дітей дошкільного віку.

Процес формування толерантного ставлення учасників освітнього процесу до дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами реалізовується з одного боку керівником закладу дошкільної освіти, а з іншого – вихователями і фахівцями команди психолого-педагогічного супроводу закладу дошкільної освіти (ЗДО). Їхні зусилля повинні бути спрямовані на подолання негативних соціальних установок і стереотипів щодо дітей з особливими освітніми потребами.

Важливе місце в реалізації роботи з формування толерантного ставлення до дітей дошкільного віку, які мають порушення в розвитку, відводиться психологу ЗДО, який працює у тісній взаємодії з вихователями і логопедами. Основною метою спільної діяльності є виявлення, усунення та запобігання дисбалансу між процесами навчання і розвитку дітей з ООП і їхніх індивідуальних можливостей, створення умов для соціально-психологічної адаптації. Умовою реалізації потенційних можливостей дошкільників є створення для кожної дитини сприятливої соціально-психологічної атмосфери довіри і доброзичливості, зняття страху і неприйняття навчальної ситуації, організація співробітництва та забезпечення свободи вибору сфери діяльності для соціалізованих форм самовияву.

З метою формування толерантного ставлення до дітей дошкільного віку з ООП, психолог здійснює такі види діяльності:

1. Діагностика: оцінка навчального та соціального мікросередовища для організації оптимальних умов навчання і розвитку дитини; вивчення особливостей когнітивної, емоційно-вольової, комунікативно-поведінкової і особистісної сфер дитини з відхиленнями у розвитку.

2. Консультування: психологічне просвітництво вихователів, консультування та надання допомоги педагогам в реалізації індивідуальних розвиткових програм, організації взаємодії між дітьми в освітньому процесі; формування адекватного виховного підходу до дитини з ООП, поліпшення емоційного контакту з нею, зіставлення можливостей дитини з вимогами освітнього процесу.

3. Корекція: проведення занять щодо корекції виявлених у дітей з ООП емоційно-вольових, комунікативно-поведінкових і особистісних порушень; розробка методичних рекомендацій, спрямованих на корекцію виявлених порушень у дітей з подальшим ознайомленням вихователів з аналізом отриманих даних, тощо.

Формування толерантності у дітей дошкільного віку передбачає, також, роботу з батьками, адже вони є важливим прикладом для дитини, основними вихователями і саме в сім'ї визначається вектор розвитку морально-етичних якостей особистості. Атмосфера взаємовідносин у родині, між батьками істотно впливають на формування толерантності у дитини.

Вихователі ЗДО, котрі прагнуть створити ефективну систему навчання дітей з ООП, повинні володіти не лише фаховими методиками, а й новаторським досвідом, організувати освітній процес, керуючись принципами індивідуалізації навчальної діяльності та активізації пізнавальної діяльності вихованців, враховувати їх індивідуальні особливості розвитку, здійснювати моніторинг освітніх проблем та своєчасно вносити необхідні корективи, прагнути до самоосвіти, саморозвитку, усвідомлювати власні професійні можливості та професійну цінність.

І, наостанок, зазначимо: формування толерантності кожен повинен починати з себе. У формуванні толерантного інклюзивного середовища в ЗДО важливості набуває розвиток вміння розуміти почуття і стан інших людей, здатність співпереживати і співчувати, вміння спілкуватися з однолітками. Прищеплюючи дітям уміння міжособистісного спілкування, необхідно одночасно вдосконалювати ці ж уміння педагогам і батькам.

Література:

1. Байбаков, А.М. Введение в педагогику толерантности: учеб.-метод. пос. для педагогов и студентов. Волгоград : Изд-во ВГИПК РО, 2002. 12 с.
2. Герщунский Б. С. Толерантность в системе ценностно-целевых приоритетов образования. *Педагогика*. 2003. № 1. С.3-10.
3. Клепцова Е. Ю. Психология и педагогика толерантности : учеб. пособие для слушателей системы дополнительного профессионального педагогического образования. Москва : Академический Проект, 2004. 176 с.
4. Косарева Г.М. Педагогічна толерантність як характеристика професійної діяльності вихователя. Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору: теорія, методологія, практика». Луцьк : Вид-во «Луцький педагогічний коледж», 2016. С. 372-379.
5. Нікольсон П. Толерантність як моральний ідеал. «Вісник» УрМІОН. 2002. №1. С. 5-9.

КУРС «ЦИФРОВА ОСВІТНЯ КОМУНІКАЦІЯ» У НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ»

Бескорса О. С.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і практики початкової освіти
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ, Україна*

Тотальна дигіталізація усіх сфер сучасного суспільства має значний вплив на спосіб взаємодії, комунікації, навчання і генерування нових знань, що призводить до виникнення такого поняття як «цифрова культура». Такі зміни спричиняють нові виклики перед закладами вищої педагогічної освіти щодо оновлення методів та засобів професійної підготовки майбутніх учителів у цілому та зокрема формування їхньої цифрової культури. Для забезпечення формування двох ключових компонентів цифрової культури майбутніх учителів англійської мови в початкових класах (комунікативна поведінка в цифровому середовищі та нетикет; комунікація і нетворкінг) було створено і впроваджено в професійну підготовку майбутніх фахівців дистанційний курс „Цифрова комунікація в освіті”. Курс розроблявся в рамках проекту JEAN MONNET MODULE ERASMUS+ (620354-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE)“Ukraine – EU: Intercultural Communication in Education” / „Україна – ЄС: міжкультурна комунікація в освіті”. У загальному контексті проекту ERASMUS+ дистанційний курс „Цифрова комунікація в освіті” створено з метою надання теоретичних знань та практичних навичок з академічної міжкультурної комунікації в умовах цифрового середовища [2]. Тобто, вивчення цього курсу, як складника вибіркового курсу „Міжкультурні комунікаційні студії”, вирішувало актуальне для нашого дослідження завдання опанування різних форм цифрової комунікації: освітньої, наукової, формальної, неформальної та ін.

У сучасній системі підготовки фахівців спеціальності 013 Початкова освіта, як довів аналіз чинних освітніх програм бакалаврського рівня вищої освіти вітчизняних ЗВО, дисципліни, пов'язані із використанням цифрових технологій, зокрема із питаннями